

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Д-р Никола Николов Владов дмн

На дисертационни труд на д-р Вили Вилев Пъшев на тема „КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА КАНДИДАТИТЕ ЗА ЖИВИ ДОНОРИ ПРИ ЧЕРНОДРОБНИ ТРАНСПЛАНТАЦИИ НА ДЕЦА“ за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“

Дисертационният труд на д-р Пъшев съдържа 248 страници, включително библиографията и приложенията, онагледен е с 66 таблици и 123 цветни и чернобели фигури, цитирани са 374 източника и има 3 приложения.

Темата е посветена на изключително важен проблем в хирургията: чернодробните трансплантации на деца и то от сравнително по-рядко дискутиран, но твърде деликатен и изключително важен аспект – грижата за живите донори. Разбираемо, при една чернодробна трансплантация фокусът на вниманието е насочен към реципиента, тъй като състоянието на реципиента е реалната причина за извършването на трансплантацията. Но, както и самият д-р Пъшев нееднократно отбелязва, от гледна точка на донора експлантацията на графта представлява хирургична операция с много голям обем и сложност, извършвана върху напълно здрав човек. По тази причина съхраняването на здравето на донора трябва да бъде основен приоритет на трансплантационния екип. Залог за това е щателното изследване на кандидатите за живо донорство по установен протокол, не само с оглед осигуряването на оптимален графт за реципиента, но и с цел намаляване на рисковете за самия кандидат-донор. Тези обстоятелства правят дисертационния труд на д-р Пъшев изключително ценен за хирургията, още повече, избраната тема е без прецедент в България.

Текстът на дисертацията е разделен на 18 глави: Въведение (3 стр.), Литературен обзор (80 стр.), Цел, Задачи (1 стр. общо), Материали (3 стр.), Методика (9 стр.), Резултати от Процедурата за Донори (40 стр.), Оперативна процедура (3 стр.), Сравнителен Анализ на регистрираните усложнения (9 стр.), Лабораторни Резултати (21 стр.), Болничен и Реанимационен престой (1 стр.), Проследяване на донорите след хоспитализация (3 стр.), Сравнение на нашите резултати със световната практика (3 стр.), Обсъждане (6 стр.), Изводи (1 стр.), Приноси (1 стр.), Публикации по темата, заедно с Библиографията (29 стр.) и Приложения (22 стр.).

Прави впечатление големият обем на литературния обзор. Само в него са почерпени сведения от над сто източника и резултатите от множество проучвания във водещи центрове са резюмирани на достъпен език и още на място са изведени съответните изводи – предпоставки за написването на този труд. Дисертантът е цитирал практически всички големи проучвания, засягащи в най-дребни подробности аспектите и особеностите на

трансплантационния процес. Освен предимствата и недостатъците на чернодробните трансплантации от жив донор, разгледани са анатомичните основания за извършване на анатомични чернодробни резекции с цел експлантация на графт, механизмите за възстановяване на чернодробния обем след операция, някои частни проблеми, специфични за трансплантационната хирургия като синдромите *small for size* и *large for size*. Обърнато е специално внимание на морбидността и смъртността при живите донори. Силно впечателни прави голямата таблица, в която са изнесени всички публикувани до момента случаи на днороска смърт (таб. 9 на стр. 57-58). Най-подробно са разгледани статистическите данни за трансплантациите, извършвани в отделни страни и региони по света, отчетени са основните тенденции и са коментирани причините за тях. Още в Обзора, д-р Пъшев излиза отвъд чисто практическите аспекти на тясно хирургичната проблематика, като засяга основни теми от деонтологията. Представени са актуалните положения, залегнали в Европейското и Българското законодателство и за първи път в България е въведена концепцията за донорско застъпничество и институцията на донорския адвокат.

Така д-р Пъшев умело мотивира поставената в неговия труд основна цел, а именно, съставяне на протокол за оценка на кандидатите за живи донори, който да гарантира максималната сигурност на донора, оптимален графт за реципиента и ефективност на донорския процес. Задачите, които си е поставил дисертантът резонират напълно с поставената цел, както се вижда и от приведените резултати.

Макар че броят на живите донори на черен дроб в България да е все още твърде малък, което затруднява статистическата обработка на данните, д-р Пъшев успява да изведе статистически значими резултати, които не само потвърждават ефективността на представения от него протокол, но при сравнението с международния опит, показват отличното ниво на грижа за живите донори на черен дроб в България. Въпреки описаните разлики, данните, докладвани и анализирани от д-р Пъшев слабо се отличават от публикуваните такива при проучванията на големите световни центрове. Прави впечатление пълната липса на някои обичайни в световната практика усложнения, каквито са билиарните. Използваната система на Clavien за отчитане на следоперативните усложнения при живите донори е международно утвърден стандарт.

В глава 7, Резултати от Процедурата за Донори, за първи път в България са представени резултати за честота на анатомичните вариации в съдовата система и жлъчните пътища при напълно здрави млади хора. Освен за целите на трансплантационната хирургия, тези данни биха могли да послужат като отправна точка и за много други научни и чисто практически търсения на жлъчно-чернодробните хирурзи в България. Адмираме голямата прецизност, с която предоперативно е изчислен обемът на планирания графт.

Подробно са коментирани причините за отпадане от донорство, като е изтъкната решаващата роля на образната диагностика в процеса на оценка.

Протоколът на оперативната интервенция е даден в най-големи подробности, като е описан авторския иновативен приом за прилагане на ретроградна чернодробна перфузия, непубликуван в литературата до момента. Можем да

очакваме бъдещо развитие по темата с оглед сравнително малкия брой случаи, при които този прием е използван.

Направени са 14 извода от настоящия труд, с които напълно съм съгласен. Повечето от тях имат потвърдителен характер, но изводите 4, 5, 6, 7, 8 и 10 и отделно изведените приноси имат категорично приносен характер, тъй като авторът въвежда иновативни техники (принос 5), нови концепции (принос 2) отчита резултати, неизвестни до момента за България. Изведените изводи и приноси отговарят на поставените цел и задачи.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Имам следните няколко критични бележки към дисертационния труд:

Броят на живите донори, особено проследените в продължение на една година е твърде малък, което пречи на статистическата обработка на данните.

При цитирането на резултатите от международния опит, на места това е направено твърде пространно и в излишни подробности (например, цитирани са конкретните стойности на статистическа значимост).

Информацията, представена в таб. 16 на стр. 70 се съдържа и в таб. 17, заемаща следващите четири страници. Това прави таб. 16 излишна.

Информацията, представена на таб. 31 и фиг. 52 е една и съща, което прави едната от тях излишна. Същото важи, съответно, за таб. 42 и фиг. 87 както и за фигурите 91 и 92.

Таб. 44 представя „сурови“ данни от статистическата обработка на резултатите и като такава изобщо няма място в крайния текст на научния труд.

При описаните на стр. 130-131 класификации на вариантите на жлъчната система, липсва обосновка по каква причина е предпочетена класификацията на Coinaud. Не става ясно и защо при това положение в текста са приведени и другите две класификации. По същия начин стои въпросът и с множеството формули за изчисляване обема на планирания графт – не става ясно коя от тях е използвана, при какви случаи и защо.

Таб. 47 на стр. 150-151 е напълно идентична с таб. 11 на стр. 61-62.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящият дисертационен труд третира съвременните тенденции в трансплантационната хирургия. С подобряването на законово-нормативната уредба в страната, се увеличава и броят на чернодробните трансплантации а с тях и на живите донори. Това налага все по-прецизен контрол върху донорския процес, който би бил невъзможен без разработването, спазването и непрекъснатото актуализиране на подробен протокол за оценка на

кандидатите за живи донори. На основание голям личен диагностичен и оперативен опит, д-р Пъшев е обследвал 89 кандидати за живи донори, от 23 които реално са били подложени на парциална хепатектомия с цел взмание на графт за трансплантация. Добрите резултати показват, че е безспорен ефектът от прилагането на всички превантивни прийоми. Като основен принос в дисертационния труд мога да посоча това, че за пръв път в България се обръща внимание върху живите донори на черен дроб, публикуват данни за процеса на оценка при избора на живи донори и се изнасят първите резултати за нивото на усложнения при този тип хирургични интервенции. Наред с предложени иновативен прием за ретроградна хепатална перфузия, въвежда се и принципно новата за страната ни институция на донорския застъпник. Не на последно място, публикуват се данни за честотата на вариациите в съдовата и жлъчната система на черния дроб. Това прави дисертационния труд на д-р Пъшев значим, интердисциплинарен и ценен, превръщайки го в алгоритъм за последващи изследвания.

Дисертационният труд отговаря на изискванията за научните степени и звания и това ми дава основание да препоръчам на почетаемите членове на журито да присъдят образователна и научна степен "Доктор" на д-р Вили Пъшев.

20.06.2017

София

Проф. Д-р Никола Владов